

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1703

Vragen van het lid **Van Raan** (PvdD) aan de Minister van Financiën over *de ING als huisbankier van de overheid* (ingezonden 28 januari 2021).

Mededeling van Minister **Hoekstra** (Financiën) (ontvangen 15 februari 2021).

Vraag 1

Herinnert u zich uw antwoord van 30 september 2020 op onze vragen over investeringen in de plasticindustrie, waarin u stelde; «Bij de aanbestedingen betalingsverkeer spelen meerdere aspecten een rol, waaronder maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Op het gebied van MVO wordt onder andere gevraagd naar duurzaamheidscriteria. Deze worden voor zover mogelijk en proportioneel toegepast in de aanbestedingen betalingsverkeer waarbij het Ministerie van Financiën de aanbestedende dienst is. Zo vraagt het Ministerie van Financiën bij grote aanbestedingen betalingsverkeer of de financiële instellingen die zich inschrijven voldoen aan een hoge score op de duurzaamheidsindices zoals de Robeco-SAM index, de ISS-Oekom rating, of de Sustainalytics-rating. Daarnaast vraagt het Ministerie van Financiën de instellingen toe te lichten in welke mate zij bijdragen aan het behalen van de doelstelling van het Klimaatakkoord zoals op 28 juni 2019 door de Nederlandse regering is gepresenteerd. Een onderdeel hiervan is een toelichting op het financierings- en beleggingsbeleid ten aanzien van:

- duurzaam gebruik en bescherming van water en mariene hulpbronnen;
- transitie naar een circulaire economie, afvalpreventie en recycling;
- preventie en beheersing van verontreiniging;
- bescherming van gezonde ecosystemen.

Voor de aanbestedingen op het gebied van het betalingsverkeer is de beste prijskwaliteitverhouding van doorslaggevend belang. Kwaliteit wordt hierbij deels ingevuld aan de hand van MVO-criteria. Het MVO-beleid wordt hierbij vanaf nu bovendien zwaarder meegewogen dan voorheen.»¹

Vraag 2

Kunt u toelichten op welke wijze de aanbestedingsprocedure, die heeft geleid tot de keuze voor ING, is verlopen overeenkomstig bovenstaand antwoord?

¹ Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2020–2021, nr. 239.

Vraag 3

Indien uw aanbestedingsprocedure conform uw antwoord is verlopen, hoe kan het dan dat u kiest voor ING, dat volgens het recente rapport van Global Witness van december 2020 «*failed to do meaningful due diligence on their exposure to this deforestation and continue backing the companies today despite many warnings of their failures*», volgens Sustainalytics een medium risico vormt voor *environmental, social and corporate governance* (ESG)², een ESG-score van de SAM heeft van 64 zonder onderscheidingen,³ ook volgens de Eerlijke Bankwijzer⁴ één van de slechts scorende banken is op het gebied van MVO, volgens BankTrack betrokken is bij verschillende «*Dodgy Deals*»,⁵ vaak betrokken is bij ernstige misstanden,⁶ en bijvoorbeeld blijft investeren in hoog-risicobedrijven in de keten van rundvlees- en sojaproductie waarmee ING bijdraagt aan de ontbossing van de Amazone en de Cerrado-savanne,⁷ en dat het Ministerie van Buitenlandse zaken laat zien dat er sinds januari 2020 een melding in behandeling is bij het Nederlands Nationaal Contactpunt (NCP) van Friends of the Earth tegen de ING over het investeren in palmoliebedrijven⁸? Heeft u (het gebrek aan) aanpak van ING van concrete mensenrechtenschendingen en milieuschade door bedrijven die ING financiert, meegewogen in de aanbestedingsprocedure? Zo niet, waarom niet?

Vraag 4

Bent u ermee bekend dat ING tientallen Russische energiehandelaren hielp met belastingontwijking door te bankieren voor klanten met offshoreconstructies,⁹ en kent u het onderzoek van Greenpeace en Eerlijke Bankwijzer waaruit blijkt dat ING de afgelopen jaren miljarden heeft geleend aan Lukoil, Norilsk Mining en Gazprom,¹⁰ bedrijven die nauw verbonden zijn aan de entourage van Russische president Poetin, terwijl er in Rusland mensen in de gevangenis belanden omdat zij zich uitspreken voor democratie? Is er in de beoordeling van het MVO gehalte van ING rekening gehouden met dit aspect van zaken doen met bedrijven die innig verbonden zijn met autoritaire regimes?

² Sustainalytics, Company ESG Risk Rating, <https://www.sustainalytics.com/esg-rating/ing-groep-n-v/1008261708/>.

³ SAM Sustainability Yearbook 2020, https://www.spglobal.com/esg/csa/yearbook/ranking/?tx_powermail_pi1%5Bfield%5D%5Bname%5D=Ing&tx_powermail_pi1%5Bfield%5D%5Bname%5D=Ing#i6.

⁴ Eerlijke Bankwijzer, <https://eerlijkegeldwijzer.nl/bankwijzer/banken/ing-bank/>.

⁵ Banktrack, https://www.banktrack.org/bank/ing#dodgy_deals; zie ook https://www.banktrack.org/page/what_are_dodgy_deals: «BankTrack's database of Dodgy Deals includes profiles of projects or companies financed by private sector banks that have been identified as damaging to the environment or society, which according to BankTrack should have no place in the portfolio of responsibly operating banks. Most are or have been the subject of civil society campaigns.»

⁶ Voorbeelden: Milieudefensie, «Tijdlijn: ING al ruim 20 jaar op de hoogte van misstanden in de palmolie-industrie», 3 juli 2019, <https://milieudefensie.nl/actueel/tijdlijn.pdf> en Milieudefensie, 8 maart 2019, «ING financiert nog steeds foute palmolie» <https://milieudefensie.nl/actueel/ing-financiert-nog-steeds-foute-palmolie> en Amnesty International, «ING, Rabobank, ABP en Allianz financieren verwoesting Amazone», 27 augustus 2020, <https://www.amnesty.nl/actueel/ing-rabobank-abp-en-allianz-financieren-verwoesting-amazone> en Amnesty International, «ABN Amro, ING en Rabobank negeren mensenrechten», 10 oktober 2018, <https://www.amnesty.nl/actueel/abn-amro-ing-rabobank-en-financieel-dagblad>, «Oeso behandelt klacht tegen ING over betrokkenheid bij palmolie», 20 januari 2020, <https://fd.nl/ondernemen/1331507/oeso-neemt-klacht-van-milieudefensie-tegen-ing-in-behandeling>

⁷ Eerlijke Geldwijzer, «ING, Rabobank en ABN financieren verwoesting Amazone», 26 augustus 2020, <https://eerlijkegeldwijzer.nl/bankwijzer/nieuws/2020/ing-rabobank-en-abn-financieren-verwoesting-amazone/>

⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Lopende meldingen bij het Nederlands NCP, <https://www.oesorichtlijnen.nl/meldingen/overzicht-meldingen/lopende-meldingen>

⁹ Financieel Dagblad, «ING helpt tientallen Russische energiehandelaren met offshorebankieren», 23 juni 2018, <https://fd.nl/economie-politiek/1259307/ing-helpt-tientallen-russische-energiehandelaren-met-offshorebankieren>

¹⁰ Greenpeace, «Nederlandse investeringen in oliebedrijven bedreigen Noordpool», 6 februari 2020, <https://www.greenpeace.org/nl/klimaatverandering/31012/nederlandse-investeringen-in-oliebedrijven-bedreigen-noordpool/>

Vraag 5

Bent u bereid om te laten zien hoe ING, als huisbankier van de overheid, concreet heeft laten zien hoe de bank concrete, langjarige misstanden op het gebied van mensenrechten, milieu en dierenwelzijn onder zakelijke bankkanten heeft helpen mitigeren en voorkomen, hoe de bank dat nog beter gaat doen dan dat de bank nu doet en welke concrete afrekenbare targets ze zichzelf heeft gesteld? Zo nee, waarom niet?

Vraag 6

Erkent u dat ING zijn inzet beperkt tot «*alignment of [it's] lending portfolio with the well-below 2°C goal of the Paris Agreement*», dat ING zich hierbij beperkt tot inzet gericht op een deel van de leningenportefeuille (bijvoorbeeld oliehandelaars niet), dat het beleggingen voor eigen rekening in het kader van vermogensbeheer niet meeneemt in zijn klimaatbeleid,¹¹ en dat de inzet van ING ten aanzien van de fossiele energiesector een afname is van financiering hiervan met 1% per jaar in de komende twintig jaar,¹² terwijl de Kamer zich in 2016 al expliciet uitsprak dat «financiële instellingen bijdragen aan de doelstelling van 1,5°C zoals afgesproken in Parijs»,¹³ de initiatiefnota van de leden Snels (GroenLinks), Sneller (D66), Bruins (ChristenUnie) en Slootweg (CDA) «Van oliedrom naar gezond verstand: verduurzaming van de financiële sector» zich uitspreekt over het belang van inzet op een maximale temperatuurstijging van 1,5°C, en dat Verenigde Naties (VN)-rapporten in 2020 en de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties benadrukken: «*The science is crystal clear: to limit temperature rise to 1.5-degrees Celsius above pre-industrial levels, the world needs to decrease fossil fuel production by roughly 6 per cent every year between now and 2030.*»¹⁴?

Vraag 7

Bent u, gezien het belang van een maximale temperatuurstijging van 1,5°C zoals de Verenigde Naties en de Kamer zelf recentelijk nog hebben uitgesproken, bereid om uw relatie met de huisbankier van de overheid te benutten om ING aan te sporen klimaatbeleid aan te scherpen naar maximaal 1,5°C graad temperatuurstijging, opname van nu nog missende investeringscategorieën en bedrijfssectoren in klimaatbeleid, en afname van financiering van alle fossiele energie met tenminste zes procent per jaar? Zo ja, hoe? Zo niet, waarom niet?

Vraag 8

Indien de aanbestedingsprocedure niet conform uw antwoord is verlopen, waarom is de aanbestedingsprocedure niet verlopen zoals u de Kamer heeft medegedeeld in uw antwoord?

Vraag 9

Op welke manier achtte u de door ING getekende verklaring omtrent het verbod op clustermunie en het respecteren van mensenrechten geloofwaardig, met het oog op de in vraag drie genoemde scores en voorbeelden van misstanden? Waarop is deze verklaring gebaseerd?

Vraag 10

Kunt u toelichten waarom ING als inschrijver tot de top 25% meest duurzame financiële instellingen behoort volgens u? Erkent u dat internationale benchmarks, zoals de Dow Jones Sustainability Index (DJSI), waarin Nederlandse banken zoals ING het goed doen in vergelijking met andere banken, vooral kijken naar gepubliceerd beleid en de publieke commitments van banken, en niet naar hoeveel banken in welke soorten bedrijven of sectoren investeren?

¹¹ ING, «Terra progress report 2020», <https://www.ing.com/MediaEditPage/2020-ING-Terra-progress-report.htm>

¹² NOS.nl, «ING begint voorzichtig met afstoten oliebelangen», 8 oktober 2020, <https://nos.nl/artikel/2351567-ing-begint-voorzichtig-met-afstoten-oliebelangen.html>

¹³ Kamerstuk 31 793 nr. 143, Motie Dik-Faber/Van Veldhoven, <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vk48ato1hjza>

¹⁴ UNFCCC, 2 december 2020, <https://twitter.com/UNFCCC/status/1334135624400515075>

Vraag 11

Klopt het dat de ING sinds 2019 de klimaatimpact van een deel van z'n leningen meet in lijn met de tweegradendoelstelling van Parijs en niet de 1,5°C-doelstelling?

Vraag 12

Bent u bereid na te gaan of ING weigert deze 1,5°C-doelstelling te hanteren? Zo, nee waarom niet?

Vraag 13

Hoeveel procent van de kwaliteitspunten haalde ING bij het aandeel MVO en hoeveel bij de andere aandelen? Wat was het gevolg geweest wanneer beide inschrijvers niet aan 24% van de kwaliteitspunten konden komen?

Vraag 14

Welke weging heeft u aan de selectiecriteria toegekend? Hoe is de toekenning van het aantal punten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen opgebouwd? Welke weging heeft er binnen dit aandeel plaatsgevonden? Wie heeft het kwaliteitspuntensysteem voor MVO ontwikkeld?

Vraag 15

Indien u in de aanbestedingsprocedure niet de criteria heeft gebruikt zoals u de Kamer heeft voorgehouden, bent u dan bereid om de overeenkomst niet te tekenen of te ontbinden?

Vraag 16

Vindt u dat ING naar uw maatstaven, goed genoeg scoort om het goede voorbeeld te geven op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen, inclusief duurzaamheid?

Vraag 17

Kunt u zich herinneren dat u in uw reactie van 21 januari 2021 op onze vragen over belemmeringen voor de verduurzaming van de financiële sector niet heeft aangegeven bereid te zijn om financiële instellingen aan te sporen om misstanden aan te pakken?¹⁵ Geldt dit ook voor uw huisbankier? Waarom wilt u wel of niet de huisbankier van de overheid aansporen om misstanden aan te pakken?

Vraag 18

Indien u de ING wel wil aansporen om misstanden aan te pakken, hoe gaat u dit doen?

Vraag 19

Erkent u dat door het aangaan van dit contract met ING, u het signaal afgeeft aan burgers en bedrijven dat ING een maatschappelijk verantwoorde bank is?

Vraag 20

Wat was de rol van ING in de toeslagenaffaire? Wat doet ING nu ten aanzien van de gevolgen voor de gedupeerde ouders uit de toeslagenaffaire, bijv. op het gebied van schuldenafhandeling?

Vraag 21

Erkent u dat transparantie eraan kan bijdragen dat burgers en bedrijven verantwoorde keuzes kunnen maken over waar zij bankieren? Waarom wel of niet?

Vraag 22

Erkent u dat een waarschuwing in alle reclame-uitingen van banken, die bestaat uit een waarschuwingszin en een waarschuwingssymbool over hoe zij scoren op het gebied van duurzaamheid – analoog aan de kredietwaarschuwing «Let op! Geld lenen kost geld» – kan bijdragen aan transparantie op het gebied van duurzaamheid richting hun (potentiële) klanten? Waarom wel of niet? Bent u bereid om banken in het algemeen hiertoe te verplichten en bent

---

¹⁵ Aangangsel Handelingen II, vergaderjaar 2020–2021, nr. 1397, antwoord op vraag 20.

u in ieder geval bereid om dit met ING af te spreken, omdat ING zal gaan profiteren van een soort overheidsgoedkeuring? Waarom wel of niet? Zo niet, hoe verhoudt dit zich tot uw reactie van 3 juli 2020 op de initiatiefnota van de leden Snels (GroenLinks), Sneller (D66), Bruins (ChristenUnie) en Slootweg (CDA): «van oliedom naar gezond verstand: verduurzaming van de financiële sector», waarin u stelt dat het kabinet zich inzet voor de bevordering van transparantie, en tot de verkenning naar de markt voor groene financiering waarin u gedeeld hebt dat u van mening bent dat meer inzichtelijkheid en transparantie kan bijdragen aan het beter inzichtelijk maken van duurzaamheidsrisico's¹⁶?

Mededeling

De schriftelijke vragen die gesteld zijn door lid Van Raan (PvdD) aan de Minister van Financiën over ING als huisbankier van de overheid (kenmerk 2021Z01635, ingezonden op 28 januari) kunnen helaas niet binnen de eerste beantwoordingstermijn worden beantwoord. Ik zal uw Kamer de antwoorden zo spoedig mogelijk doen toekomen.

---

¹⁶ In de reactie van het kabinet van 21 januari 2021 (Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2020–2021, nr. 1397) op onze vragen over belemmeringen voor de verduurzaming van de financiële sector wordt dit bevestigd (antwoord op vraag 14).